

Regeringskansliet
n.registrator@regeringskansliet.se
n.remissler.hl@regeringskansliet.se

För Sveriges Landsbygder - en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd

Slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén, (SOU 2017:1)

Sammanfattande synpunkter

Länsstyrelsen i Jönköpings län tackar för möjligheten att lämna svar på slutbetänkandet av Parlamentariska landsbygdskommittén. Länsstyrelsens synpunkter sammanfattas nedan och redovisas även mer utförligt i yttrandet med rubriker hämtade från slutbetänkandet.

Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att det idag saknas en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder. Landsbygderna står inför utmaningar men också stora möjligheter där en sammanhållen gemensam politik med tydliga mål är avgörande för hur utvecklingen ska bli framöver. Människor som verkar och bor i landsbygderna bidrar till vårt gemensamma samhällsbygge och har rätt till goda levnadsvillkor. Länsstyrelsen instämmer i kommitténs grundläggande utgångspunkt att landsbygderna ska ges samma förutsättningar att utvecklas som andra delar av vårt land och ge dem som arbetar och bor i landsbygderna likvärdiga förutsättningar till ett gott liv.

Länsstyrelsen delar även kommitténs syn att det finns olika landsbygder i vårt avlånga land och välkomnar initiativet att skriva och tala om landsbygderna istället för en landsbygd. Jönköpings län är i vissa områden mer att jämföra med Norrlands inland när det gäller avstånd och tillgång till grundläggande service medan länet i andra avseenden är långt framme i utvecklingen av sina landsbygder inom exempelvis mjölkproduktion. Länsstyrelsen anser också att landsbygderna är av stor vikt för vårt lands försörjning av livsmedel och energiråvaror men att de också är avgörande för utvinning av våra naturresurser.

Länsstyrelsen anser att de i särklass viktigaste insatserna bland förslagen är de satsningar som föreslås inom digitalisering och utbyggnad av bredband på landsbygden. Länsstyrelsens

bedömning är att en stark och fortsatt utbyggnad av bredband eller andra digitala satsningar är en förutsättning för att kunna verka och bo på landsbygden.

Förutom bredband är satsningar på lärande och möjlighet att stanna kvar på landsbygderna för sin skolgång, skapande av olika boendemöjligheter samt fortsatta satsningar på näringslivsutveckling grundläggande för en bygds attraktivitet och därmed avgörande för dess utveckling. I Jönköpings län råder det bostadsbrist i samtliga länets 13 kommuner. Detta faktum hämmar länets utveckling och tillväxt.

En viktig åtgärd för utveckling av länets landsbygder är fortsatta satsningar inom landsbygdsprogrammet. Länsstyrelsen beviljade inom landsbygdsprogrammets förra programperiod, 2007-2013, stöd till cirka 1 000 landsbygdsföretag. Dessa landsbygdsföretag och andra projektinsatser erhöll under programperioden cirka 350 000 000 kronor i stöd. Dessa stödmedel genererade investeringar samt olika utvecklingsinsatser för minst 1 000 000 000 kronor då stödmottagarna har stått för 70 procent av investeringskostnaden. För länets landsbygder har dessa medel gett stora effekter och bidragit till både nyföretagande och utveckling av befintliga företag. Sammantaget har sysselsättningseffekten blivit påtaglig både i form av nya arbetstillfällen samt tryggade arbetstillfällen på landsbygderna. Länsstyrelsen vill understryka den stora betydelse landsbygdsprogrammet har för en fortsatt utveckling av länets landsbygder.

Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att den statliga närvaron i hela landet behöver stärkas samt att staten som arbetsgivare behöver ta ett större ansvar för landsbygdernas utveckling.

Länsstyrelsen tillstyrker inrättandet av landsbygdsdelegationer på länsstyrelserna. Landsbygdsdelegationerna, bedömer Länsstyrelsen, kan komma att utgöra en viktig arena för Länsstyrelsen att som regeringens regionala företrädare samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser för att utveckla och stärka landsbygderna.

Länsstyrelsen vill särskilt peka på landsbygdernas goda möjligheter att långsiktigt integrera nyanlända och asylsökande i det svenska samhället.

1 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder

Länsstyrelsen tillstyrker kommitténs målformuleringar avseende övergripande mål samt delmål för en sammanhållen landsbygdsolitik. Länsstyrelsen vill särskilt lyfta fram delmålet *Hela landet drar nytta av digitaliseringens möjligheter*. En fortsatt bredbandsutbyggnad i hela landet eller andra digitala satsningar är en förutsättning för att kunna verka och bo på landsbygden på sikt.

Länsstyrelsen anser även att arbetet med att bryta normen kring hur samhället ser på nyanlända på landsbygden samt att bryta normen i nyanländas syn på landsbygden är viktig. Många personer från andra länder förknippar felaktigt svensk landsbygd med fattigdom och

bilden av landsbygden är ofta negativ med små möjligheter till arbete och bra levnadsvillkor. För att ändra denna uppfattning krävs att även de tjänstemän och personer som hjälper till att slussa ut nyanlända i det svenska samhället ändrar sina uppfattningar om landsbygderna. Här behövs det utbildningsinsatser och ett ännu tydligare grepp kring landsbygdssäkring inom myndigheter. Ett bra exempel är Arbetsförmedlingens myndighetsinstruktion. I denna betonas arbetet med landsbygdsutveckling.

2 Näringsliv och företagande

2.3.1 Tillgång till finansiellt kapital

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om nya uppdrag till Almi Företagspartner AB. Bankernas tillhandahållande av finansiellt kapital till företagen är många gånger avgörande för om företagsutveckling sker. Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att utvecklingen med färre bankkontor särskilt missgynnar unga företagare då kreditprövningar ofta måste göras på distans.

Länsstyrelsen delar kommitténs bedömning kring den bristande jämställdheten i tillgången till offentligt finansierade kapital. Länsstyrelsen ställer sig positiv till att Almi ska rikta särskilt fokus på företagande med kvinnor som företagsledare. Att män bedöms ha högre entreprenöriell potential än kvinnor är givetvis olyckligt men detta sker inte utan de normer som finns i samhället och därmed även i uppbyggnaden av offentliga stöd. En tydlig del är att det offentligt finansierade kapitalet är konstruerat så att det främst gynnar män som driver företag. Många kvinnor väljer att stegvis starta företag vid sidan om sin anställning, så kallade kombinatorer. Detta är inte lika vanligt förekommande bland män då de i större utsträckning avslutar sin anställning för att starta ett företag. Dessa företag och företagare bedöms således som mer entreprenöriella utifrån de regelverk som finns för olika offentliga finansärer. Det behövs mer forskning kring hur kvinnor startar företag samt att de myndigheter som bygger upp strukturer kring offentligt finansierat kapital blir medvetna om denna skillnad så att en ökad jämställdhet kan uppnås.

2.3.2 Förnyelse och innovationer

Länsstyrelsen tillstyrker kommitténs förslag kring uppdrag till Vinnova innebärande att utveckla Vinnovas inkubatorprogram. Länsstyrelsen välkomnar också de förslag som innebär ytterligare förstärkning till de statliga finansieringsinsatserna inom olika stödprogram så som Vinnova och landsbygdsprogrammet för att stötta näringslivsutveckling.

Landsbygdsprogrammets medel för näringslivsutveckling har stor betydelse inte minst för företagande inom den gröna sektorn. De gröna näringarna har stor utvecklingspotential och genererar även företagsutveckling inom vidareförädling. Länsstyrelsen anser att landsbygdsprogrammet bör förstärkas med ytterligare medel för dessa åtgärder.

Länsstyrelsen har goda erfarenheter av samverkan med Vinnova, bland annat i projektet Smart Housing Småland. Smart Housing är en ledande internationell innovationsmiljö som med användaren i centrum skapar smart boende och hållbar byggd miljö med bas i glas och trä.

2.3.3 Omställning till en hållbar utveckling av landsbygdernas platsbundna verksamheter

Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att en av målsättningarna för kommande programperiod inom landsbygdsprogrammet bör vara att insatserna inom programmet ska bidra till omställningen till en biobaserad samhällsekonomi i linje med målen i Agenda 2030.

Den svenska nationella livsmedelsstrategin innehåller ambitiösa mål kring att öka den svenska livsmedelsproduktionen. Den nationella livsmedelsstrategin behöver kompletteras med regionala strategier för att tydliggöra och anpassa insatser regionalt för att uppfylla de nationella målsättningarna. I Jönköpings län pågår arbetet med att ta fram en regional livsmedelsstrategi. En viktig åtgärd för att öka den svenska livsmedelsproduktionen är att offentlig upphandling ska innehålla krav som motsvarar våra svenska miljökrav och regler för djurskydd.

Kommittén tar upp invandringen och dess konsekvenser för landsbygderna, dock utan att nämna nyanländas möjligheter till att starta företag på landsbygderna. Länsstyrelsen anser att slutbetänkandet borde innehålla mer specifika förslag inom socialt hållbar utveckling till hur Sverige ska ta tillvara på de nyanländas kunskaper och kontakter samt vilken betydelse och potential som landsbygderna kan ge i detta sammanhang. Nyanlända har stor betydelse för landsbygdernas utveckling och flera kommuner har stort behov av inflyttade utlandsfödda för att klara behovet av arbetskraft. Andelen egna företagare inom gruppen av personer med utländsk bakgrund är högre än bland infödda svenskar. Det gäller att skapa möjligheter för de individer som nu kommit till Sverige och ge dem en chans att starta företag inom, inte bara de gröna näringarna, utan inom alla branscher som verkar på landsbygderna.

De nya svenskar som vill starta företag på landsbygderna möts ofta av problem. Svårigheten för många med innovativa idéer att få lån på banken är påtaglig, liksom möjligheterna att kunna ta del av de offentligt finansierade stöden som ofta nås till inrikes födda landsbygdsföretagare.

2.3.5 Kunskapsutveckling om näringsliv i landsbygderna

Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att forskningen kring regional utveckling med särskild inriktning på entreprenörs- och företagsutveckling i landsbygderna behöver stärkas. Länsstyrelsen anser att det forskningscentrum som kommittén föreslår ska inrättas bör placeras på Jönköping University. Jönköping University är en regional högskola med omfattande kompetens inom entreprenörs- och företagsutveckling i landsbygderna. I Jönköpings län pågår, i bred samverkan, ett arbete för att skapa Gröna näringarnas kluster. Länet har unika möjligheter och förutsättningar till utvecklande samverkan mellan myndigheter, organisationer och företag inom de gröna näringarna. Genom samverkan och gemensam marknadsföring samt information lyfts länet fram som ett centrum för de gröna näringarna. Länsstyrelsen deltar som en av huvudfinansiärerna i arbetet med att skapa Gröna näringarnas kluster. Andra aktörer som deltar är Jönköping University, Region Jönköpings län, Jönköpings kommun, Elmia, LRF, Hushållningssällskapet samt Jordbruksverket. Gröna näringarnas kluster syftar till att stärka Jönköpings län som ett innovativt center för de gröna näringarna.

3 Digital kommunikation och transportinfrastruktur

Länsstyrelsen noterar att regeringen har presenterat en ny bredbandsstrategi för att helt uppkopplat Sverige. Strategin har som mål att 2025 ska hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband i hemmet och på arbetet. 98 procent av Sveriges befolkning ska då ha tillgång till 1 Gbit/s. Regeringen har därmed beslutat om ett ambitiöst mål för bredbandsutbyggnad i hela Sverige.

Nedläggningen av kopparnäten sker i snabb takt. Länsstyrelsen vill understryka att nedläggningen borde ske i långsammare takt så att det inte drabbar landsbygdsborna negativt. Därmed ställer Länsstyrelsen sig positiv till en höjning av nivån för samhällsomfattande tjänster (SOT-nivån).

Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget om att organisera digital infrastruktur som ett femte transportslag efter 2025. Länsstyrelsen anser att det behövs en lagändring där bredband definieras som en grundläggande infrastruktur. Dagens samhälle bygger allt mer på en digitalisering och det blir allt mer nödvändigt för att kunna bo, leva och driva företag vart man än befinner sig. Tillgänglighet av bredbandsuppkoppling med hög överföringskapacitet i hela Sverige innebär att nya möjligheter gällande mötesplatser, kunskap och utveckling skapas.

3.1.1 Stora behov av bredbandsutbyggnad i landsbygderna

Länsstyrelsen i Jönköpings län är sammantaget positiv till förslagen om att regeringen säkerställer tillgång till bredband för alla hushåll som står utan uppkoppling i samband med avveckling av kopparnäten. Länsstyrelsen anser att det är positivt med en extra satsning på bredbandsutbyggnaden. Det behövs mer medel till alla landsbygdernas delar och bredbandsutbyggnaden bör stärkas upp med ökade offentliga medel inom landsbygdsprogrammet utan att det sker på bekostnad av övriga offentliga medel inom bland annat landsbygdsprogrammet.

Länsstyrelsen ställer sig även positiv till att Bredbandsforum får uppdraget att ansvara för samordningen av en främjandeverksamhet för potentiella små nät i landsbygderna. Alla resurser som finns bör samordnas och utnyttjas mer effektivt och dessutom verkar Bredbandsforum redan tillsammans med andra för att hitta lösningar som ökar bredbandsutbyggnaden. Länsstyrelsen anser även att alla ideella krafter med engagemang för bredbandsutbyggnad bör få mer stöd från samhället.

3.1.2 Fullborda bredbandsutbyggnaden med innovationsupphandling till 2025

Länsstyrelsen i Jönköpings län är positiv till förslagen om att fullborda bredbandsutbyggnaden med innovationsupphandling till år 2025. Länsstyrelsen ställer sig bakom det förslag som de regionala bredbandskoordinaterna gemensamt ger att regeringen, istället för 300 miljoner kronor, anslår 500 miljoner kronor årligen till Post- och telestyrelsen som sedan fördelas mellan länsstyrelserna. De medel som anslås bör vara ett tillskott på medel och inte en omfördelning av redan beslutade budgetramar inom politikområdet.

Länsstyrelsen ställer sig positiv till att man ser över bredbandsstödet inför nästa programperiod för att försöka hitta så bra lösningar som möjligt tillsammans med alla berörda som hanterar bredbandsutbyggnad.

Länsstyrelsen anser att bredbandsstödet bör byggas upp på sådant sätt att sammanhängande geografiska områden även över kommungränser åstadkoms samt säkerställa att så kallade vita fläckar inte uppstår. Länsstyrelsen instämmer i att staten bör ta ett helhetsansvar och hålla samman en nationell investering genom innovationsupphandlingar.

3.2 Säkerställ transportinfrastrukturen i landsbygderna

Länsstyrelsen tillstyrker utredningens samtliga förslag rörande transportinfrastruktur. När det gäller Trafikverkets och länsstyrelsernas uppdrag rörande länstransportplanerna önskar Länsstyrelsen en justering av förslagen. Länsstyrelsen föreslår att förslagen justeras så att planeringsunderlag rörande landsbygdernas behov av investeringar, finns tillhanda vid fördelning av medel mellan den nationella planen och länstransportplanerna, samt vid fördelning av medel mellan objekt i den nationella planen.

Utredningen lämnar förslag om att Länsstyrelsen ska tillhandahålla planeringsunderlag rörande landsbygdernas behov av investeringar i transportinfrastruktur, och att Trafikverket ska ange specifika objekt som ska prioriteras av länsplaneupprättarna. Medel från länsplanerna har kommit att användas för att finansiera sådana projekt på landsbygderna som egentligen skulle finansieras av medel från den nationella planen. Det är därför främst vid fördelning av medel mellan den nationella planen och länstransportplanerna, vid fördelning av medel mellan de olika länstransportplanerna, samt vid upprättande av den nationella planen, som det egentligen finns behov av planeringsunderlag rörande landsbygdernas behov av investeringar. Det förefaller vidare bättre att regeringen styr länsplaneupprättarna med eventuella direktiv, än att en myndighet såsom Trafikverket ska ange specifika objekt som ska prioriteras av det regionala självstyret.

En stor stad kan aldrig bli lika tät som en mindre tätort, oavsett hur mycket den stora staden förtätas. Att gynna utvecklingen av mindre tätorter med god tillgång till service, handel, skola och arbete inom tätorten, är därför ett sätt att åstadkomma en mer hållbar transportförsörjning i landet. Det är framförallt ensligt belägna bostäder, i den mest perifera landsbygden, samt storstäder med stor bostadsbrist och utspridda förorter, som skapar det största transportberoendet, särskilt där det saknas tillgång till arbete, skola, service och handel i närheten.

4 Kompetensförsörjning

Länsstyrelsen instämmer i kommitténs bedömning att tillgång till högre utbildning är en mycket viktig aspekt för kompetensförsörjningen på landsbygderna samt att det har en betydelse för entreprenörskap, förnyelse och innovation.

Länsstyrelsen vill peka på vikten av att analyserna av nuläge och åtgärder har ett jämställdhets-, barn- och mångfaldsperspektiv. Utredningen konstaterar att andelen män med högre utbildning på landsbygderna är mycket lägre än andelen högt utbildade kvinnor. I kombination med pojkars lägre skolresultat är detta en allvarlig utveckling som behöver utredas vidare.

Länsstyrelsen välkomnar förslaget att öka tillgängligheten till högre utbildning i hela landet. Förutom jämställdhetsperspektivet behövs också en analys vad detta kan få för effekt på grupper där utbildningsnivån är låg på grund av socioekonomiska faktorer samt hur det på bästa sätt kan underlättas för invånare med utländsk bakgrund att få tillträde till högre utbildning. Nyanlända och ej svenskfödda kan till viss del säkerställa kompetensförsörjningen på landsbygderna. Dessa grupper kan vara en lösning på de utmaningar som landsbygderna står inför rörande kompetensförsörjning. Att främja vuxenutbildningen och koppla samman utbildning i svenska för invandrare (Sfi), validering och tillgång till högre utbildning kommer att kunna göra skillnad i kommunerna.

Länsstyrelsen saknar dock kopplingen mellan skolgång i lägre år och att säkerställa kompetensen på landsbygderna på lång sikt. Många anser att tillgång till skola, vård och omsorg är en del av en bygds attraktivitet. Genom att inte beröra lägre nivåer av skolgång missar kommittén viktiga faktorer kring kompetensförsörjningen. Om barn i yngre ålder redan från förskoleklass får pendla långt för att gå i skola, varför skulle dessa barn sedan stanna kvar eller flytta tillbaka vid högre studier? Länsstyrelsen anser att det är viktigt med ett helhetsgrepp kring kompetensförsörjning och att detta bör börja vid låg ålder. Den omfattande nedläggningen av kommunala skolor på landsbygden har därmed minskat landsbygdernas attraktivitet hos potentiella inflyttare så som yngre barnfamiljer och unga par. Dessa grupper kan ha stor betydelse för en bygds kompetensförsörjning vilket helt saknas i slutbetänkandet.

Länsstyrelsen vill peka på de möjligheter som utbyggnaden av digital kommunikation med bland annat bredband kan innebära för kompetensförsörjning inom såväl högre utbildning samt för barn i yngre ålder på landsbygden.

5 Samhällsplanering och bostadsbyggande

5.1 Landsbygderna i den kommunala översiktsplaneringen

Länsstyrelsen instämmer i kommitténs förslag att Boverket ges i uppdrag att utarbeta en vägledning över hur landsbygdernas värden och utvecklingsmöjligheter ska kunna redovisas inom ramen för den kommunala översiktsplaneringen.

5.1.2 Enklare att bygga i strandnära lägen

Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att det är angeläget att stödja kommunerna i att utnyttja de möjligheter till ökad bosättning och etablering av verksamheter som finns i de existerande strandskyddsreglerna.

5.2 Ett ökat behov av bostäder

Länsstyrelsen instämmer i kommitténs slutsatser att en ökad bosättning i landsbygderna ger ett bredare underlag för både kommersiell och offentlig service. För att kommuner ska kunna locka fler att bo kvar i eller flytta till landsbygderna krävs kraftfulla åtgärder för att underlätta finansiering av bostäder enligt kommitténs förslag.

Bostadsbyggandet kommer att öka som en direkt koppling till anläggandet av höghastighetsbanan. Samtliga kommuner i Jönköpings län uppges ha brist på bostäder eftersom Jönköpings län växer, och är på väg att bli landets fjärde tillväxtregion. En väl fungerande transportsektor är viktig för landsbygdernas näringsliv och befolkning. Byggandet av en höghastighetsjärnväg med stationer i Jönköping, Tranås och Värnamo ligger långt fram i tiden, men betydelsen för hela länet skulle vara mycket stor. Genom att underlätta pendling till och från landsbygderna ge det en annan frihet och möjligheter till var man bosätter sig i länet.

6 Kommersiell service, välfärdstjänster och kultur

Länsstyrelsen instämmer i att tillgängligheten till grundläggande service, kommersiell service och samhällelig service, är av avgörande betydelse för att skapa attraktivitet för medborgare och företag. Det är därmed också en förutsättning för regional utveckling och tillväxt. Länsstyrelsen vill betona vikten av att myndighetens erfarenheter av arbete med grundläggande service tas tillvara och ges möjligheter att bedrivas även framöver för att garantera alla landsbygders tillgång till grundläggande service.

6.2.1 Statlig vägledning till kommunernas arbete med lokal serviceutveckling

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget om att Boverket, i samarbete med Tillväxtverket och länsstyrelserna, ska utarbeta en nationell vägledning åt kommunerna om hur serviceperspektiv kan tillföras den kommunala översiktsplaneringen. Länsstyrelsen delar utredningens synpunkt om att samverkan behövs mellan ideell sektor, offentliga samt privata aktörer för utveckling och bibehållande av service på landsbygderna.

6.2.2 Den samhällsomfattande posttjänsten i landsbygderna

Kommittén anser att regeringen bör avvisa de förslag i Postlagsutredningen som innebär försämringar av posttjänsterna i Sveriges landsbygder. Genom Länsstyrelsens kontakter med länets företagare har Länsstyrelsen kännedom om, samt delar kommitténs synpunkt, att posttjänster är av stor vikt. Landsbygdernas företag är särskilt beroende av att posten fungerar samt att posten kommer fram i tid då alternativa leveransmöjligheter på landsbygden är mer kostsamma. Länsstyrelsen tillstyrker kommitténs förslag om att regeringen bör avvisa de förslag i Postlagsutredningen som innebär försämringar för landsbygdernas företagare och privatpersoner.

6.2.3 Kreditinstitutens ansvar för betaltjänster och kontanthantering behöver lagregleras

Länsstyrelsen har inom uppdraget att bevaka utvecklingen av utbud och efterfrågan av grundläggande betaltjänster sett att utvecklingen av kontanthantering på bankkontor har gått fort. Utvecklingen innebär högre krav på att digitala tjänster erbjuds samt att konsumenter har tillgång till digitala betaltjänster. Digitala betaltjänstlösningar innebär möjligheter för bland annat e-handel och till viss del minskade kostnader på grund av kontanthantering för företag. Utvecklingen innebär dock även utmaningar för personer, företag och föreningar som inte vill eller har möjlighet att bli digitala, exempelvis i de fall uppkoppling saknas på landsbygderna. Länsstyrelsen delar därmed kommitténs bild över utvecklingen samt de farhågor som kommer med den snabba utvecklingen mot digitala lösningar. Länsstyrelsen anser att det är av stor vikt att utbilda medborgarna inom digitalisering samt att möjligheten till att kunna betala med kontanter ska finnas kvar för de som inte har andra alternativ.

Länsstyrelsen har i bevakningsarbetet av tillgång och utbud av grundläggande betaltjänster även noterat att när en bank avvecklar antingen hela verksamheten alternativt enbart kontanthanteringen på en ort förskjuts ansvaret att agera bank till andra verksamheter på orten, exempelvis handlaren på orten. Länsstyrelsen har fått signaler från handlare att detta även innebär en ökad rånrisk och obehag. Länsstyrelsen tillstyrker kommitténs förslag om att kreditinstitutens ansvar för att tillgodose behov av kontanthantering samt övriga betaltjänster behöver lagregleras. Länsstyrelsen delar även kommitténs och Riksbankens bedömning om att även företag och föreningar ska omfattas av rätten att öppna betalkonton med grundläggande funktioner.

6.7.1 Kulturen behöver bli mer tillgänglig i landsbygderna

Länsstyrelsen i Jönköpings län är sammantaget positiv till förslagen gällande att kulturen behöver bli mer tillgänglig i landsbygderna. Länsstyrelsen ställer sig positiv till förslaget att Statens kulturråd ska visa hur myndigheten arbetar för att bidra till att göra kulturen tillgänglig i Sveriges landsbygder. Länsstyrelsen ställer sig även positiv till att stärka kulturdeltagandet i landsbygderna.

Länsstyrelsen anser att med hjälp av digitalisering kan hela landet dra nytta av alla möjligheter som digitaliseringen för med sig, exempelvis att kunna se film på ett nytt sätt. Länsstyrelsen anser att den nya tekniken har stor potential att ge barn i landsbygderna ökad tillgång till lärare, andra elever och övrig information över internet. Det är viktigt att alla ska ha samma förutsättningar vart man än befinner sig i landet.

Länsstyrelsen anser att det finns goda skäl att beakta förslagen i kulturutredningens så kallade portföljmodell, SOU 2009:16. Förslagen med ökat regionalt inflytande över de statliga kulturanslagen bedömer Länsstyrelsen skulle kunna medverka till att kulturen blir mer tillgänglig på landsbygderna.

7 Statens närvaro i landsbygderna

Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att staten måste bli mer närvarande i hela landet och att staten som arbetsgivare måste ta ett större ansvar för landsbygdernas utveckling och tillväxt samt att samverkanslösningar där statliga myndigheter samlokaliseras i lokala servicekontor bör kunna öka den statliga närvaron i mindre orter.

Länsstyrelsen är regeringens regionala företrädare vilket innebär att det statliga helhetsperspektivet samt sektoröverskridande arbetssättet genomsyrar myndighetens verksamhet. Länsstyrelsen har en särskild ställning genom rollen som samordnare av olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. En allt större del av Länsstyrelsens verksamhet sker i nära dialog och samverkan med medborgare och berörda intressenter. Syftet med samverkan är att åstadkomma förankring och utveckling samt att få bra beslutsunderlag för långsiktigt hållbara beslut som ofta innebär avvägningar mellan olika intressen.

7.1.1 Stoppa nedläggningen av Arbetsförmedlingens lokala kontor

Arbetsförmedlingen minskar sitt lokala kontorsnät. Genom minskningen av det lokala kontorsnätet vill Arbetsförmedlingen styra över resurser till digitala kanaler. Detta för att effektivisera och utveckla verksamheten. Länsstyrelsen anser, i likhet med kommittén, att Arbetsförmedlingens närvaro är viktig såväl fysiskt som digitalt i landsbygderna.

Den samverkan i lokala servicekontor som redan idag sker på ett hundratal platser i landet mellan Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten bör, enligt Länsstyrelsen, kunna utvecklas till att omfatta fler statliga myndigheter, bland annat Arbetsförmedlingen. Samverkan i lokala servicekontor bör även kunna ske på betydligt fler orter än vad som idag sker. Båda dessa åtgärder bör kunna öka den statliga närvaron i landsbygderna och därmed minska nedläggningen av Arbetsförmedlingens lokala kontor. De fasta kostnaderna kan delas mellan deltagande myndigheter och dessa kan därmed till lägre kostnad än idag fortsatt upprätthålla samhällelig service på dessa orter.

7.1.2 Polisen ska finnas på plats i varje kommun

Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att Polisen ska finnas fysiskt närvarande även i landsbygderna. Länsstyrelsen tillstyrker kommitténs förslag att krav på maximal inställelsetid ska införas för polisärenden där ingripanden ska ske omedelbart. Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att liknande krav på insatstider som i Norge bör kunna införas även i Sverige.

7.1.3 Ny organisering av statlig lokal service

Länsstyrelsen instämmer i kommitténs beskrivning av de problem som kan uppstå vid frivillig myndighetssamverkan. Då enskilda myndigheters förutsättningar för samverkan varierar över tid och det är de enskilda myndighetsledningarnas prioriteringar som avgör vilka resurser som avdelas för samverkan kan det vara svårt att från år till år veta vilka

resurser som finns tillgängliga. Detta riskerar att påverka möjligheterna till kontinuitet i verksamheten och en långsiktig planering av samverkan mellan myndigheter.

Länsstyrelsen tillstyrker kommitténs förslag att den lokala serviceverksamhet som idag utförs av Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten förs över och samlas i en ny organisation. Där det är möjligt bör även andra myndigheters lokala serviceverksamhet samlokaliseras med den nya organisationen. Vinsterna med att samla servicefunktionerna i en ny organisation är att förutsättningarna för en långsiktig lokal närvaro förbättras. Den statliga medborgarnära servicen utvecklas och stärks.

7.1.4 Statliga tjänster omlokaliseras från Stockholm till FA-regioner i behov av statliga arbetsplatser

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget att befintliga tjänster vid statliga myndigheter ska omlokaliseras från Stockholm till andra orter i behov av statliga arbetstillfällen. Vid en omlokalisering bör den valda orten inte vara för liten, det är viktigt att medarbetare med relevant kompetens och erfarenhet kan behållas inom myndigheten. Även arbetsmarknaden för medföljande är angelägen att beakta.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att om en ny myndighet inrättas så ska en lokalisering utanför storstadskommunerna alltid vara förstahandsalternativet. Jönköpings län skulle kunna vara lämplig för en sådan omlokalisering. Vid val av lokaliseringsort bör möjliga synergieffekter med regionens befintliga offentliga verksamheter samt näringsliv beaktas.

8 Styrning och organisering av landsbygdspolitiken

Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att statens sektorisering är problematisk för landsbygderna. Länsstyrelsernas uppdrag att samordna staten regionalt bör därför förtydligas och förstärkas. Länsstyrelserna har en unik roll att samordna staten regionalt, att arbeta tvärasektoriellt och att sammanväga olika intressen i sina beslut. Det är angeläget att staten uppträder tydligt och enhetligt gentemot medborgare, företag, organisationer samt icke statliga myndigheter. Ett sådant tydligt samordningsuppdrag behöver regleras i länsstyrelsernas instruktion.

För vissa statliga verksamheter finns skäl att ta ytterligare ett steg för att stärka den statliga samordningen genom att organisatoriskt samordna verksamheterna. Statens agerande regionalt kan därigenom effektiviseras genom att lyfta över det regionala ansvaret till länsstyrelserna genom en samordnad länsförvaltning. Liknande förslag har framförts i tidigare utredningar, bl.a. Regional framtid (SOU 1995:27) och Statens regionala förvaltning – förslag till en angelägen reform (SOU 2012:81). En översyn bör göras över vilka regionala statliga sektorsuppgifter som skulle kunna tas över av länsstyrelserna, inte genom samverkan utan genom faktiskt övertagande av verksamhet. En förstärkt Länsstyrelse, tillika statens

regionala företrädare, skulle kunna inrymma regionala uppgifter som idag utförs av exempelvis Skogsstyrelsen och Lantmäteriets fastighetsbildningsverksamhet. Motsvarande regionala uppgifter har tidigare överförts från nationella myndigheter, exempelvis Jordbruksverket, till länsstyrelserna med gott resultat.

En integrering av dessa regionala verksamheter skulle underlätta för skogs- och jordbrukare som därigenom enbart behöver ha kontakt med en statlig myndighet när det gäller areella frågorna. En ytterligare fördel är en samordning av distriktskontor vilket stärker den statliga närvaron utanför residensstäderna.

Länsstyrelsen konstaterar att OECD i en rapport (Territorial Reviews: Sweden 2017) noterar att Sverige nu genomför en parlamentarisk utredning om en sammanhållen landsbygdspolitik. OECD framhåller att denna parlamentariska utredning är ett tillfälle för Sverige att ompröva den tidigare landsbygdspolitiken som enbart förhållit sig inom ramarna för Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU). OECD välkomnar en sammanhållen landsbygdspolitik med ett bredare synsätt vilket Länsstyrelsen instämmer i.

8.1.1 Alla statliga utredningar får i uppdrag att beakta konsekvenser för landsbygdernas utveckling

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget att göra ett tillägg i kommittéförordningen med lydelse att samtliga kommittéer i sina betänkanden ska ange konsekvenser för landsbygdernas utveckling av sina förslag.

8.1.2 Konsekvenserna för landsbygderna bör beskrivas i regeringens gemensamma beredning av propositioner och andra regeringsbeslut

Länsstyrelsen tillstyrker att en särskild landsbygdsbedömning av konsekvenserna för landsbygderna av regeringens beslut införs. En landsbygdsbedömning ska ge en översiktlig beskrivning av ett förslags konsekvenser för landsbygderna.

8.1.3 Regeringen bör tydliggöra vissa myndigheters och statliga bolags landsbygdspolitiska ansvar

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget, men anser att även Havs- och vattenmyndigheten som har ett stort ansvar och stor betydelse för fiskerinäringen liksom Skogsstyrelsen bör ingå bland de myndigheter som får ett tydligt landsbygdspolitiskt uppdrag.

8.1.4 Länsstyrelsernas roll inom landsbygdspolitiken stärks

Länsstyrelsens verksamhet finansieras antingen via förvaltningsanslag eller via sakanslag. Avgörande för Länsstyrelsens möjligheter att bedriva verksamhet är oavsett finansieringsform en långsiktighet i tilldelningen av medel. Stora variationer mellan år i anslagens storlek inverkar menligt på Länsstyrelsen förutsättningar att bedriva och långsiktigt planera en effektiv verksamhet.

Länsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att länsstyrelserna bör få ett utökat ansvar för att samordna statens arbete gentemot landsbygderna. Länsstyrelsen har en unik roll regionalt genom att bedriva verksamhet inom i stort sett alla politikområden. Länsstyrelsen är därmed väl lämpad att ha större ansvar inom landsbygdsutvecklingsarbetet. Länsstyrelsen har i sin verksamhet kontakt med såväl myndigheter, regioner, kommuner och den breda allmänheten.

8.1.5 Landsbygdsdelegationer inrättas i länen

Länsstyrelsen tillstyrker inrättandet av Landsbygdsdelegationer, men vill peka på att även Havs- och vattenmyndigheten och Skogsstyrelsen bör ingå.

9 Civilsamhället utvecklar landsbygderna

Länsstyrelsen anser att samma villkor borde gälla kring vilka krav som ställs på civilsamhället i alla delar av landet. Det är ett orimligt krav som ställs på civilsamhället på landsbygderna att de ska bygga, förvalta och driva en verksamhet på ideell basis som i andra delar av Sverige genomförs av avlönade offentligt anställda. Vissa åtagande är oerhörd komplexa och konsekvensen blir mycket stor för den enskilde utifrån aspekterna förtroendekapital och, i vissa fall, ekonomisk om det blir fel eller att det som var planerat inte går att genomföra. Ett exempel på detta är utbyggnaden av bredband där ett stort ansvar har lagts över på landsbygdernas föreningar och då oftast på en "eldsjäl" som är extra drivande för frågan och för sin bygd.

9.3.1 Förslag om förstärkning, förnyring och förnyelse genom folkbildning

Kommittén identifierar folkbildningen som en stor aktör i utvecklingen av landsbygden tillsammans med föreningslivet och föreningsbildandet som folkbildningen är länkat med. Länsstyrelsen anser att detta är bra men ser även brister i att ge dem så stort fokus som kommittén gör. Möjligheten till organisering, demokrati, aktiviteter och utveckling som nätverkande via digital teknik ger idag ofta genom andra forum än folkbildningsinsatser.

9.3.2 Förslag om stärkt dialog och samverkan mellan det civila samhället och offentlig sektor

Länsstyrelsen tillstyrker att lokalt ledd utveckling enligt Leadermetoden tillämpas rikstäckande. Länsstyrelsen anser att Leadermetoden med trepartnerskapet är en bra grundidé och värd att bygga vidare på. Dock bör det omvärderas på vilket sätt metoden genomförs. Möjligheten bör förbättras för en liten förening att använda systemet eller metoden då det idag är allt för tungt och resurskrävande gällande personal och kapital.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Håkan Sörman efter föredragning av handläggare Malin Lennartsson. I den slutliga handläggningen av ärendet har även länsrådet Anneli Wirtén, avdelningscheferna Lars Sandberg, Karin Hermansson och Per Hallerstig, enhetschef Nina Elmsjö samt handläggare Jennie Bengtsson, Martin Wiss, Sandra Glavas och Helena Liljergren deltagit.

Håkan Sörman
Landshövding

Malin Lennartsson
Handläggare